

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТОЇ ЯЛОВИЧНИНИ ЗА РАХУНОК РАЦІОНАЛЬНОЇ ГОДІВЛІ ТВАРИН

Висвітлено основні проблеми і причини зниження обсягу та економічної ефективності виробництва яловичини в господарствах сусільного сектору забрудненої зони радіоактивними речовинами Житомирської області. Показано наявність та можливості використання резервів підвищення обсягу та економічної ефективності виробництва яловичини за допомогою раціональної годівлі тварин на вирощуванні і відгодівлі на прикладі окремих районів даної зони.

Останнє десятиріччя в сільськогосподарському виробництві України характеризується зменшенням поголів'я молодняка і дорослої худоби на відгодівлі та зниженням їх продуктивності, що негативно впливає на забезпечення населення яловичиною і телятиною. Особливо це стосується

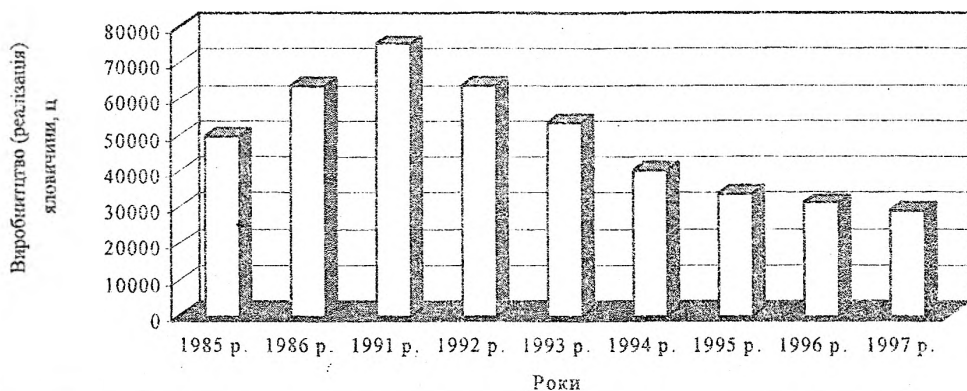
північних районів Житомирської області, що зазнали радіоактивного забруднення (Смільчинський, Коростенський, Лугинський, Малинський, Новоград – Волинський, Народицький, Овруцький та Олевський). Так середньорічне поголів'я великої рогатої худоби в 1997 році в Коростенському районі становило 38,8 тис. голів, що на 33 тис. голів, або в 1,8 рази менше, ніж у 1986 році. Відповідний показник в Народицькому районі становить 16,7 тис. голів, що на 32,3 тис. голів, або в 2,9 рази менше, в Овруцькому районі – 52,3 тис. голів, що на 23 тис. голів, або в 1,4 менше, в Олевському районі – 26,7 тис. голів, що на 13,4 тис. голів, або в 1,5 рази менше. В середньому по цій зоні забруднення за аналізований період поголів'я великої рогатої худоби зменшилось на 198 тис. голів, або в 1,7 рази, середньодобові прирости тварин на вирощуванні і відгодівлі зменшились в середньому в 1,3 рази, і це, слід відмітити, при тому, що загальна чисельність населення по цій зоні з 1987 року по 1997 рік зменшилась лише на 1,4 тис. чоловік, або на 0,4%. Звідси і маємо результат, що в середньому споживається 34-40% яловичини і телятини від науково-обґрунтованої норми харчування для людини. А яловичина - цінний харчовий продукт, який містить всі життєво-необхідні для людини поживні речовини тваринного походження. Крім неї, в результаті переробки туші великої рогатої худоби отримують інші м'ясні продукти (печінка, язик, нирки, мозок, рубець та інше), побічні харчові продукти (жир, желатин, добавки до кондитерських виробів, натуральна оболонка для сосисок тощо), виробляють промислові товари (шкіра, гудзики із рогів і ратичок, косметичні засоби, шітки, хірургічні нитки, наждаковий папір, фосфорне мило, фотоплівка, струни для скрипки, спортивне спорядження, вибухові речовини тощо), в фармакології й медицині використовують залози (зобна, підшлункова та інші), кров тощо переробляють на лікарські препарати : тромбін, інсулін, гепарин, адреналін, холестерин, естроген та інші.

Основними причинами даної складної ситуації є:

- негативний вплив аварії на Чорнобильській АЕС (значне скорочення працездатного населення і додаткові труднощі, пов'язані з одержанням яловичини, що відповідає вимогам ТДР радіоактивних речовин). З 694 населених пунктів 8 районів Житомирської області, що зазнали радіоактивного забруднення, 46 знаходяться в II зоні (безумовного обов'язкового відселення), 293 – в III зоні (гарантованого добровільного відселення), 355 – в IV зоні (поширеного радіоактивного контролю). Посівна площа сільськогосподарських культур в даній зоні за період 1986 – 1996 років зменшилась на 94,3 тис. га, або на 23,8%);
- послаблення державного регулювання розвитком галузі (в окремих необхідних випадках) і недосконалість нормативно-законодавчої бази;
- відсутність економічної зацікавленості виробників усіх форм власності здебільшого через низькі закупівельні ціни на яловичину;
- вкрай негативне забезпечення сільськогосподарських підприємств матеріально технічними ресурсами і оборотними засобами;
- низький рівень кормовиробництва;
- відсутність сприятливих умов для вирощування ВРХ у фермерських господарствах;
- зниження купівельної спроможності населення;
- зниження трудової активності та технологічної дисципліни на фермах тощо.

З вищесказаного випливає, що настала загальна необхідність пошуку резервів (потенційних можливостей) збільшення обсягів та підвищення економічної ефективності виробництва екологічно чистої яловичини в даній зоні. Порівнюючи виробництво яловичини в 1997 році в Коростенському районі з 1994 – 1996 роками (рис. 1), побачимо, що такі резерви існують.

Рис.1 Виробництво (реалізація) яловичини і телятини в живій вазі у господарствах суспільного сектору Коростенського району

Пошук резервів збільшення обсягів та підвищення економічної ефективності виробництва екологічно чистої яловичини повинен здійснюватись за трьома напрямками: резервів, пов'язаних з поголів'ям тварин на вирощуванні і відгодівлі; резервів, пов'язаних з продуктивністю худоби і резервів, пов'язаних з раціональною годівлею тварин. Щодо другої групи резервів, слід відмітити, що ведеться інтенсивна робота з перепрофілювання господарств суспільного сектору даної зони на розвиток м'ясного скотарства. Розроблені відповідні програми на державному, обласному і районних рівнях. Тому зупинимось більш детально на останній групі резервів, тобто на резервах, пов'язаних з раціональною годівлею тварин. Важливим моментом є правильне користування певними методичними засадами виявлення резервів. На сьогоднішній день найбільш поширеними способами виявлення резервів є порівняння фактичних даних різних аграрних формувань між собою, з передовими господарствами, з середніми значеннями по району,

Таблиця 1.

Вплив рівня годівлі молодняка і дорослої худоби на економічну ефективність виробництва яловичини в господарствах Коростенського району в 1997 р.

Показники	Групи господарств за кількістю згодованих кормів на середньорічну голову худоби на відгодівлі			Показники III групи в % до I
	I	II	III	
Кількість господарств у групі	11	12	11	
Витрати кормів, ц к.од., на:				
- 1 голову худоби	15,8	17,1	18,8	119,0
- 1 ц приросту живої маси	39,7	25,7	14,7	37,0
Середньодобовий приріст живої маси однієї голови, г	100	211	408	4,1 р.
Питома вага концентрованих кормів у структурі кормового раціону, %	18,7	23,1	27,1	1,4 р.
Собівартість 1 ц к.од., грн	8,19	7,53	6,82	83,3
Затрати праці на 1 ц приросту живої маси, люд.-год.	160,3	142,1	98,9	61,7
Навантаження худоби на середньорічного працівника галузі, голів	41	49	68	165,9
Виробництво приросту живої маси, ц на:				
- 100 га сільськогосподарських угідь	13,0	19,2	44,6	3,4 р.
- середньорічного працівника галузі	18,6	29,9	60,8	3,3 р.
Виробництво валової продукції галузі, грн. на:				
- середньорічного працівника галузі	8127	10239	13402	164,9

- середньорічного працівника галузі	8127	10239	13402	164,9
- 1 грн. основних виробничих фондів	0,02	0,05	0,09	4,5 р.
Собівартість 1 ц живої маси, грн.	541,31	472,83	262,25	48,4
Одержано збитку на середньорічну голову худоби, грн	-59,74	-44,35	-28,86	48,3
Рівень збитковості виробництва яловичини, %	-41,8	-33,1	-11,8	+30,0

або декількох господарств, розмічених в одних і тих же агрокліматичних умовах, за допомогою статистичних групувань, що дають змогу виділити найкращі, посередні і найгірші одиниці дослідження. Різниця їхніх результатів покаже величину можливого резерву (таблиця 1).

Основним критерієм у годівлі молодняка і дорослої худоби на відгодівлі в господарствах зони Полісся має бути споживання великої кількості грубих, соковитих і зелених кормів при невеликих затратах концентрованих (до 20% у структурі раціонів за поживністю). Проте зловживати останнім теж не можна. Адже це призводить до значних втрат. Так, групування господарств за кількістю згодованих кормів на середньорічну голову худоби на відгодівлі свідчить, що зростання рівня годівлі від 15,8 ц.к.од. в I групі до 18,8 ц.к.од. в III групі, або на 19,0% і різниця питомої ваги концентрованих кормів у структурі раціонів за поживністю (в господарствах I групи вона становить 18,7%, в II групі – 23,1%, в III групі – 27,1%) забезпечило збільшення середньодобового приросту худоби в господарствах III групи у 4,1 рази. Це дозволило господарствам III групи одержати на 100 га сільськогосподарських угідь по 44,6 ц валового приросту живої маси худоби, або в 3,4 рази більше, ніж в господарствах I групи і в 2,3 рази, ніж в II. При цьому витрати кормів на 1 ц приросту в господарствах III групи були меншими на 25,0 ц к.од., або на 73,0%, ніж в господарствах I групи і на 12,8 ц к.од., або на 46,5%, ніж в II групі, а собівартість 1 ц к.од. відповідно на 16,7% та 10,4%. В результаті чого собівартість 1 ц приросту була меншою в господарствах з кращим рівнем годівлі (III група) на 61,6%, ніж в господарствах I групи і на 45,5% - ніж II групи. Це, в свою чергу дозволило господарствам III групи одержати менший розмір збитку на середньорічну голову худоби на 61,7% ніж I групи і на 44,9%, ніж II групи.

Таким чином, безперерйна раціональна годівля високопоживними кормами, правильне й ефективне використання кормових ресурсів є найголовнішим фактором розвитку м'ясного скотарства, підвищення рівня інтенсивності та еколого-економічної ефективності виробництва яловичини та телятини. Забезпечення тварин на вирощуванні і відгодівлі в господарствах зони Полісся концентрованими кормами є досить складною проблемою, оскільки урожайність озимих і ярих зернових тут є невисока. Тому необхідно використовувати кукурудзу на зерно. При використанні відповідної агротехніки скоростиглі сорти цієї культури можуть стати провідними в даному регіоні.

Література

1. Економіка сільського господарства / П.П.Руснак, В.В.Жебка, М.М.Рудий, А.А.Чалий; За ред. П.П.Руснака.-К.:Урожай, 1998. – 320с.
2. Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення. За ред. академіків УААН П.Т. Саблука та В.В.Юрчишина. К.: "Віпол", 1996. – 663с.
3. Програма перепрофілювання господарств на розвиток м'ясного скотарства в забруднених радіонуклідами районах України на 1996-2000 роки, Київ, 1996. – 73с.

МИКИТЮК Валерій Мар'янович, кандидат економічних наук, доцент ДААУ, в.о. проректора з навчальної роботи.

КОВАЛЬЧУК Олександр Дмитрович, асистент кафедри бухгалтерського обліку і аналізу господарської діяльності ДААУ.